

ОРГАНІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО ЯК НАПРЯМ ЕКОЛОГОБЕЗПЕЧНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

С. В. Лойко, аспірантка

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

Нині в Україні гостро стоїть проблема збереження родючості ґрунтів та раціонального використання й охорони земельних ресурсів. Рівень освоєності земельного фонду сягає 70 %, розораності – 78,4 %. За останні 20 років вміст гумусу зменшився на 0,22 % в абсолютних величинах, що відбувається внаслідок порушення науково-обґрунтованих сівозмін, суттєвого зменшення застосування органічних добрив, розвиток ерозійних процесів тощо. Так, через ерозію ґрунтів втрачається родючий шар, збільшуються площі кислих і солонцевих ґрунтів, 38 % орних земель країни є переуцільненими [1, с. 158]. Екологічний стан сільськогосподарських угідь з кожним роком погіршується, внаслідок чого знижується родючість ґрунтів.

Щодо Житомирської області, то на екологічний стан ґрунтового покриву суттєво вплинула Чорнобильська катастрофа, яка крім вище перелічених чинників додала деградацію земель у формі радіоактивного забруднення (цезієм та стронцієм). Як наслідок, найбільші площі забруднених радіонуклідами сільськогосподарських угідь знаходяться на Поліссі. Забруднення цезієм виявлено на площі 148,4 тис. га, стронцієм – 768,5 тис. га. Близько 65,5 % угідь віднесено до зони посиленого радіологічного контролю [6]. У Житомирській області налічуються 95,9 тис. га земель, що зазнають негативного впливу водної ерозії та дефляції, із них водної ерозії – 68,9 тис. га, вітрової – 27 тис. га. Крім того, обліковується близько 79,2 тис. га – перезволожених земель та 284,9 тис. га – заболочених. Оскільки, у Житомирській області як і Україні в цілому екологічна ситуація з

кожним роком все більше загострюється увага науковців і практиків цілком справедливо прикута до проблем збереження природного стану земельних ресурсів та підвищення стійкості агроландшафтів в основі чого лежить екологобезпечне землекористування.

Екологобезпечне землекористування має важливе значення для розвитку аграрного сектора України. У загальному розумінні „екологобезпечне землекористування” означає такий спосіб використання земель, за якого відбувається збереження та відтворення родючості ґрунтів, через застосування сівозмін, застосування зелених добрив, біологічних методів знищення шкідників. При цьому обмежується застосування синтетичних агрохімікатів та заборона використання генетично модифікованих організмів [7, с. 137].

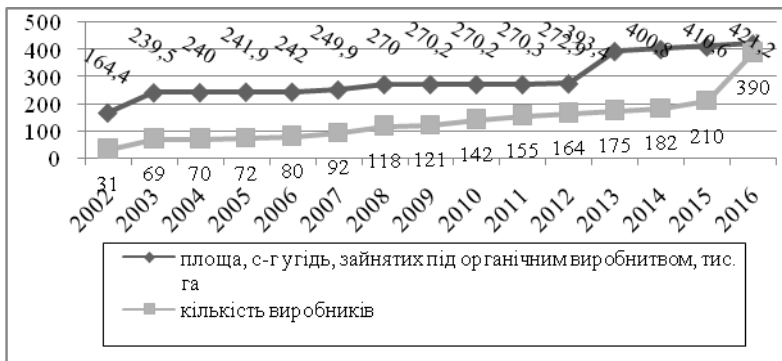
На думку Г. В. Єсель екологобезпечне використання земель являє собою «процес вилучення із земельної ділянки корисних властивостей, при якому зберігається екологічна рівновага та задовольняються відповідні потреби землекористувача та виключається шкідливий вплив на оточуюче середовище» [8, с. 177].

Органічне виробництво є одним із напрямів екологобезпечного землекористування, що набуло неабиякої популярності у світі. Найбільша площа земель сільськогосподарського призначення під виробництвом органічної продукції у 2015 р. задіяна в Австралії – 22690 тис. га, що становить 5,58 % від всієї площі сільськогосподарських угідь країни, в Аргентині – 3073,4 тис. га (2,07 %), у США – 2029 тис. га (0,59 %).

Країнами лідерами органічного ринку у 2015 році є США (35,8 млрд €), Німеччина (8,6 млрд €) та Франція (5,5 млрд євро) в Україні лише 17,5 млн €. В Україні 03 жовтня 2013 р. було прийнято Закон України № 425-VII «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини», відповідно до якого виробництво органічної продукції (сировини) – виробнича діяльність фізичних або юридичних осіб (у тому числі з вирощування та переробки), де під час такого виробництва виключається застосування хімічних добрив, пестицидів, генетично модифікованих організмів (ГМО), консервантів тощо, та на всіх етапах виробництва (вирощування, переробки) для отримання натуральної (екологічно чистої) продукції, а також збереження та відновлення природних ресурсів [5].

В Україні органічне виробництво розвивається хоча і повільно, але статистичні огляди підтверджують, що вона досягла певних результатів. У 2003 р. було зареєстровано 31 сертифіковане органічне господарство, то в 2016 р. їх уже було 390. З кожним роком площа

земель, зайнятих під органічним виробництвом зростає і у 2016 році під органічним землеробством були задіяні 424,2 тис. га сільськогосподарських угідь (рис. 1).

Рис. 1. Площа органічних сільськогосподарських угідь та кількість органічних господарств в Україні

Джерело: Федерація органічного руху в Україні.

Україна спеціалізується переважно на виробництві зернових, зернобобових та олійних культур, належить до лідерів за площами органічних сільськогосподарських культур таких, як: зернові, олійні та овочі (рис. 2) [1, с. 212; 2, с. 24].

Незважаючи на те, що у Житомирській області існують серйозні екологічні проблеми, але є і сприятливі регіони для вирощування екологічної продукції. Лідерами з виробництва органічної продукції у Житомирській області є ТОВ «Галекс-Агро», яке має 8452 га сертифікованих земель. Господарство спеціалізується на вирощуванні зернових та зернобобових культур; ТОВ «Органік мільк» – займається виробництвом молочної продукції; ТОВ «Полісся-Інвест» – практикує вирощування сільськогосподарських культур та займається розведенням птиці, качок тощо; СФГ «ВЕС» – спеціалізується на вирощуванні зернових та бобових культур.

Органічне сільське господарство створює умови для екологобезпечного землекористування шляхом збереження та відтворення родючості ґрунтів, подолання негативних наслідків, які завдає господарська діяльність природному середовищу. Окрім екологічних переваг органічне виробництво характеризується й соціальною спрямованістю, оскільки зберігаючи трудові ресурси у сільській місцевості, сприятиме підвищенню рівня життя сільського

населення та розвитку сільських територій. Ще однією суттєвою перевагою органічного виробництва є вагомий його внесок у розв'язання проблем продовольчої безпеки через задоволення потреб населення у безпечних та якісних харчових продуктах [3, с. 15].

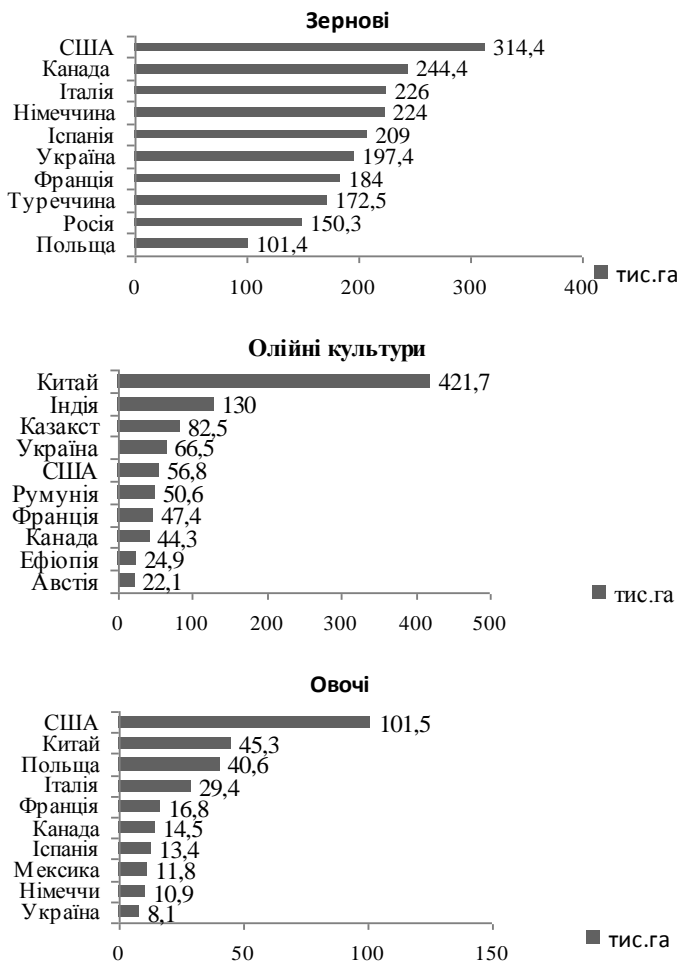

Рис. 2. Площі органічних сільськогосподарських культур, за якими Україна є світовим лідером, 2015 р.
Джерело: [1, с. 213; 2, с. 24].

Слід очікувати, що органічне виробництво сприятиме зміцненню експортного потенціалу держави, а також поліпшенню іміджу України як виробника високоякісної органічної продукції.

Необхідно констатувати, що на шляху до подальшого розвитку органічного виробництва існує низка проблем для українських товаровиробників, які потребують вирішення, а саме:

недовіра до органічних продуктів харчування внаслідок неправомірного маркування;

відсутність державної підтримки через фінансову допомогу, пільгове оподаткування, пільгові ціни на засоби виробництва;

нестача фінансових ресурсів у вітчизняних виробників для розвитку органічного виробництва;

низький рівень доходів населення;

недосконалість законодавчої бази щодо органічного виробництва;

низький рівень поінформованості та обізнаності сільськогосподарських виробників і населення щодо переваг органічного землеробства.

Література

1. Ходаківська О. В. Екологізація аграрного виробництва : монографія / О. В. Ходаківська. – К. : ННЦ ІАЕ, 2015. – 350 с.

2. Ходаківська О. В. Органічне виробництво: світові тенденції та українські реалії / О. В. Ходаківська // Землевпорядний вісник. – 2017. – № 8. – С. 20–25.

3. Гайдуцький П. І. Екологізація суспільної свідомості та розвиток агросфери / П. І. Гайдуцький, О. В. Ходаківська // Економіка АПК. – 2012. – № 11. – С. 15–21.

4. Organic-world [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.organic-world.net/statistics>.

5. Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» від 03. 09. 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://w1.c1.rada.gov.ua / pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60576](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60576).

6. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Житомирській області у 2015 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ecology.zt.gov.ua/Standov1.html>.

7. Власенко І. В. Принципи функціонування екологічнобезпечного землекористування в сільському господарстві / І. В. Власенко // Збалансоване природокористування. – 2014. – № 1. – С. 136–141.

8. Єсель Г. В. Обґрунтування теоретичних основ екологобезпечного використання земель / Г. В. Єсель // Економіка і організація управління. – 2016. – № 4 (24). – С. 171–178.